

B o s s c h e N e r v e n

Ritselen

Sinds kort is de muur van mijn toilet versierd met een tegel die werd gemaakt naar aanleiding van 'het beleg van Den Bosch', een reeks van voorstellingen in theater Bis. Het ging daarin om een onderzoek naar de vraag, wie er in 's-Hertogenbosch bij nader toezien op cultureel gebied, al dan niet achter de schermen, aan de touwtjes trekt. De tekst op de tegel luidt: 'Den Bosch/ik ritsel en kom boven'. De opdracht tot het vervaardigen van die tegel moet

al geruime tijd voor het begin van het onderzoek en de reeks voorstellingen gegeven zijn. Toch heeft hij de pretentie de uitslag daarvan in het kort samen te vatten. Voor alle zekerheid zeg ik maar even dat de leuke variant op de wapenspreuk van Zeeland ('Ik worstel en kom boven') mij niet ontgaat; maar een leuke woordspeling is heel iets anders dan een juiste conclusie. En een onderzoek waarvan de conclusie tevoren al vast staat, lijkt mij niet bepaald een model van wetenschappelijkheid. Zelden is het woord 'vooordeel' zo op zijn plaats.

De tegel werd mij bij wijze van herinnering ter hand gesteld, toen ik op 15 december had meegedaan aan een serie interviews op het toneel. Dank zij aardig gezelschap, een luxueuze maaltijd en de slagvaardigheid van de interviewers was het geen onprettige avond, maar als een secundair reagerende sukkel had ik pas heel laat in de gaten dat de theatrale onderzoekers uitgingen van een veronderstelling die volgens mij al eeuwen lang rijp is voor de schroothoop. Zij koesteren namelijk een achterdocht tegen macht die zich niet uit in scepsis of schouderophalen, maar in het vast geloof dat ten eerste overal waar iets gebeurt een macht aan het werk is, dat ten tweede die macht wordt uitgeoefend door een groep van personen, dat ten derde die groep van personen een gezamenlijk belang heeft en elkaar het balletje toespeelt, en dat zij ten vierde een hechte club, een old boys network, vormt die regelmatig bijeenkomt, bijvoorkeur in een chic restaurant. Zij geloven dus in het samengaan van minstens vier wonderen die ieder voor zich al ongeloofwaardig zijn en in combinatie elkaar volledig uitsluiten.

Omdat ik dit geloof niet kan delen, weigerde ik om tegenover de edelachtbare onderzoeker namen te noemen van mij eventueel bekende old boys van het maffiose netwerk die door handig ritselen naar boven komen en door hun omvang daar blijven drijven. Voordat je het weet, ben je dan verdacht van medeplichtigheid, en omdat ik het wel interessant vond verdacht te worden van iets denkbeeldigs, heb ik ondanks de folteringen dapper geweigerd namen te noemen van die niet bestaande personen, die alleen maar ritselen in het hoofd van die onderzoekers. Waar geen complot is, valt niets te ontmaskeren, en die gedachte lijkt voor sommige slimmeriken bijna niet te verdragen. De complottheorie is een van de intellectuele eisen die voor hen onmisbaar zijn bij het ontwikkelen van een scherpzinnige kijk op de samenleving. Helemaal onsympathiek is die theorie overigens in mijn ogen niet, want behalve dat zij aan de bedenker en zijn napraters een prettig gevoel van intelligentie geeft, de zekerheid namelijk nog slimmer te zijn dan die duivelse samenzweerders, kan ze in geval van nood ook fungeren als een tegenwicht tegen het onwillekeurig opduikende vermoeden, dat niet macht en sluwe eensgezindheid de stad en de wereld regeren maar puur onbenul.

Cornelis Verhoeven